

San Ġwann Tas-Salib Poeta Tal-Poeti

GORĠ PERESSO

MIN qatt fisser x'inhi poezija? Min fisser x'inhu poeta? Poeti ppruvaw ifissru kemm-il waħda u kemm l-oħra; mhux dejjem irnexxielhom għax hi l-poezija li tagħmel il-poeta, u poeta jtifisser fil-poezija tiegħu. Dan mhux logħob tal-kliem – għalkemm hu xogħol il-poeta li jbidel l-użu tal-kelma f'logħba, bir-regolamenti, l-eċċezzjonijiet u l-pjaċir marbuta ma' logħba. U l-misteru ta' logħba, għax f'kull logħba hemm itinerarju li hu mfassal minn xi haġa magħrufa u jkompli f'otor u riżultat mhux magħrufa jew mistennija. Il-misteru fuq kollox huwa l-għodda tal-poeta għax il-misteru hu l-waqt li jbidel il-kelma u l-ħsieb f'poezija.

Il-poeta mistiku Spanjol San Ġwann tas-Salib (1542–1591) fost il-poeti kollha rnexxielu jersaq lejn it-tifsira ta' poezija u poeta mingħajr ma pprova. L-24 poezija li kiteb huma profondi u hekk għoljin, huma marbuta mal-metafora ta' ambjent komuni u hekk sublimi fir-riżultat tagħhom; hekk qrib dak li hu ordinarju u mitfugħa lejn dak li hu misterjuż u traxxendentali li bir-raġun huma meqjusa bħala gawhra fil-poezija mhux biss dik Spanjola imma wkoll Ewropea. Nista' ngħid li hi mondjali għax fihom wiehed isib xebh intrinsiku ma' poeziji f'letteratura mistika orjentali. Bir-raġun il-Professor Allison Peers ta' l-Università ta' Liverpool u studjuż tal-letteratura medjovali u Spanjola, isejjah lil San Ġwann tas-Salib: il-poeta tal-poeti.

San Ġwann tas-Salib (Juan de la Cruz) għex f'perjodu meta l-poezija Spanjola kienet qieghda tiegħu xejra għdida. Il-poezija amoruża u pastorali Taljana waslet ukoll fi Spanja fejn sabet art u qalb għammiela. Fost il-poeti Spanjoli ta' dak iż-żmien li għamli isem insibu lil Garcilaso u Sebastian de Cordoba. Il-poezija ta' mħabba tagħhom hija mqanqla minn metafori u simboli senswali, mogħnija b'deskrizzjonijiet sa l-icken irqaqat.

Din ix-xorti ta' poezija ntgħogħbot mill-Ispanjoli, b'demmhom sħun bis-senswalità Mediterranja. Imma l-Ispanjoli huma wkoll profondament religjużi, b'religjożità li hi mfissra b'riti u kliem li għandhom mit-teatralità. Minn din it-taħlita ta' religjon u senswalità harget xejra għdida fil-letteratura Spanjola msejha poezija 'a lo divino'. L-istess poeziji profani kienu jigu mibdula, hafna drabi mill-istess poeti li kitbuhom, f'poeziji religjużi. L-imħabba profana mibdula fi mħabba divina; l-għarajjes mitlufa fi pjaċir idilliku jsiru Ġesu u r-Ruħ mitlufa f'xulxin. Din il-forma xegħlet il-poeti ta' dak iż-żmien. Il-ħila tal-poeti kienet tidher fil-mod kif dawn kienu jagħrfu jbiddu l-profan fir-religjuż.

San Ġwann tas-Salib huwa l-aktar poeta magħruf f'dan il-fenomeni ta' *la divinizacion*.. Għalkemm huwa kiteb għadd ta' poeziji li huma għal kollox originali, is-sengħa tiegħu fil-forma ta' *la divinizacion* hija hekk delikata u sublimi li l-effett huwa għal kollox spiritwali—u originali. San Ġwann tas-Salib għalkemm kien skwisitament poeta, huwa fuq kollox poeta mistiku, il-qaddis mixgħul b'nirien li filwaqt li jsaffuh, iħegguh bi mħabba kbira. Kiteb il-poeziji biex jesprimi din l-imħabba li kellu għal Alla u sab fis-simbolizmu u fil-metafori ta' l-imħabba bejn mara u raġel l-espressjonijiet li l-aktar li jqarrbuh għal dak li ma tistax tifhmu jekk mhux festasi u ma tistax tesprimih jekk mhux b'mistiċiżmu qawwi. Is-simbolizmu fil-poezija sangwinistika għandu effett doppju: effett poetiku u effett mistiku. Ta' l-ewwel jagħti x-xejra poetika lill-kelma: tat-tieni jjarreb il-kelma lejn l-istagħgib u l-estasi. Kull kelma fil-poezija tal-mistiku Spanjol hija meħtieġa u daqstant ieħor maħsuba u mqieghda tajjeb—bla tfixkil u bla toqol. Tajjeb wieħed iżomm quddiem għajnejh li wħud mill-poeziji tiegħu, bħal *Una Noche Oscura*; *El Cantico Espiritual* u *Llama de Amor Viva* huma daħla għal kotba ta' mistiċiżmu u jgħinuh biex ifisser il-milja ta' tisfija axxetika li l-bniedem irid jgħaddi minnha biex mil-Lejl Mudlam jasal għall-estasi mdawla ta' mħabba mħegga f'Alla.

L-aktar eżempju magħruf fil-poezija 'a lo divino' ta' San Ġwann tas-Salib jinsab fil-poezija *El Pastorcico* (Ir-Ragħaj Ċkejken) magħrufa wkoll bħala Strofi Spiritwali fuq Kristu u r-Ruħ. Hi meħuda kwazi kelma b'kelma minn poezija ta' mħabba, ta' awtur mhux magħruf, u li f' dak iż-żmien kienet imxerrda sew. Jingħad li nkitbet xi mużika għal din il-poezija originali u li n-nies kienu jkantawha f'laqgħat soċjali u bħala serenata ta' mħabba. It-tibdil li għamlilha San Ġwann jinsab fl-aħħar strofa. Waqt li l-poezija originali titkellem dwar il-mewt tar-ragħaj żagħżuġ bħala konsegwenza tan-niket li ħass f'qalbu għaliex imħabbtu ma gietx milqugħa, San Ġwann tas-Salib idahħal element gdid li jbidel għal kollox it-tifsira tal-poezija u jagħtiha xejra gdida. Skond San Ġwann tas-Salib iż-żagħżuġ imut fuq sigra, b'idej miftuħa. Bizzejjed din ix-xbieha, imnaqqxa bi kliem meqjus, ħajja għalkemm titkellem fuq mewt, biex tiddel it-tifsira kollha tal-poezija profana u ggibilna f'moħħna l-figura ta' Kristu Msallab għall-imħabba tagħna. Il-figura tas-salib fix-xogħlijiet u l-ispiritwalità sangwinistika għandha post importanti. It-teologija tas-salvazzjoni (u ta' l-imħabba) f'din il-poezija hija mfissra ċar daqs l-aqwa trattat.

Din il-poezija, bit-tibdil ta' l-aħħar strofa, tisser sew assjoma spiritwali ta' San Ġwann tas-Salib: "O mħabba l-aktar ħelwa ta' Alla, hekk ftit magħrufa! Min sab in-nixxi għat tiegħek, sab is-serħan!" F'din is-sentenza tingabar it-tifsira kollha tal-poezija ta' San Ġwann tas-Salib—estasi ta' mħabba.

Bir-raġun għal San Ġwann tas-Salib poezija u misticizmu jgħaddu mill-istess esperjenza: il-misteru jsir espressjoni. Għalhekk l-appellattiv ta' 'poeta tal-poeti' mogħti lill-poeta Spanjol, huwa aktar minn sempliċi titlu. Huwa tifsira ta' esperjenza poetika u mistika.

Otras canciones a lo Divino de Cristo
y el alma

Un pastorcico solo está penado
ajeno de placer y de contento,
y en su pastora puesto el pensamiento,
y *el pecho del amor muy lastimado.*

No llora per haberle amor llagado,
que no le pena verse así afligido,
aunque en el corazón está herido;
mas llora por pensar que está olvidado.

Que sólo de pensar que está olvidado
de su bella pastora, con gran pena
se deja maltratar en tierra ajena,
el pecho del amor muy lastimado.

Y dice el Pastorcico: Ay, desdichado
de aquel que de mi amor ha hecho
ausencia,
y no quiere gozar la mi presencia,
y *el pecho por su amor muy lastimado*

Y a cabo de un gran rato se ha
encumbrado
sobre un fbol do abrió sus brazos bellos,
y muerto se ha quedado, asido dellos,
el pecho del amor muy lastimado.

Strofi spiritwali fuq Kristu u r-ruħ

Daqsxejn ta' ragħaj isofri kull tbatija,
ma jafx xi jkun il-ferħ, xi tkun
is-sliema,
jaħseb fir-ragħajja biss b'fakra dejjiema,
qalbu bl-imħabba mtertaq sew, mifnija.

Biss ma jibkix, għalkemm bl-imħabba
mgerrah,
għax mhux għalhekk li daqstant kiebi
safa'
imqar jekk f'qalbu l-gerħa tiegħu rafa';
li minsi jibki, u dan il-ħsieb jistkerrah.

Għax il-ħsieb biss li mħabbtu hi
minsi
mir-ragħajja sbejħa li hu jħobb, jeqirdu
fl-art barranija li minn dik tifirdu;
qalbu bl-imħabba hi mtertaq sew, mifnija.

U jghid ir-ragħaj zagħzugh: kemm
għandha ħtija
dika li tbiegħdet mill-imħabba tiegħi
u ma tridx taqsam l-hena tagħha
miegħi
qalbu bl-imħabba għaliha jħoss mifnija.

U wara ftit fuq sigra sew mogħnija
biex miet hemmhekk bla qatt
mill-gdid
bil-frott hu tala' u d-dirgħajn sbieħ
dendilhom, qandilhom;
qalbu bl-imħabba mtertaq sew, mifnija.